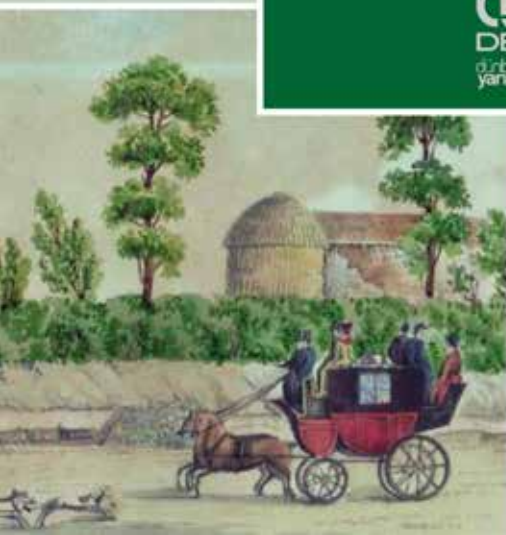

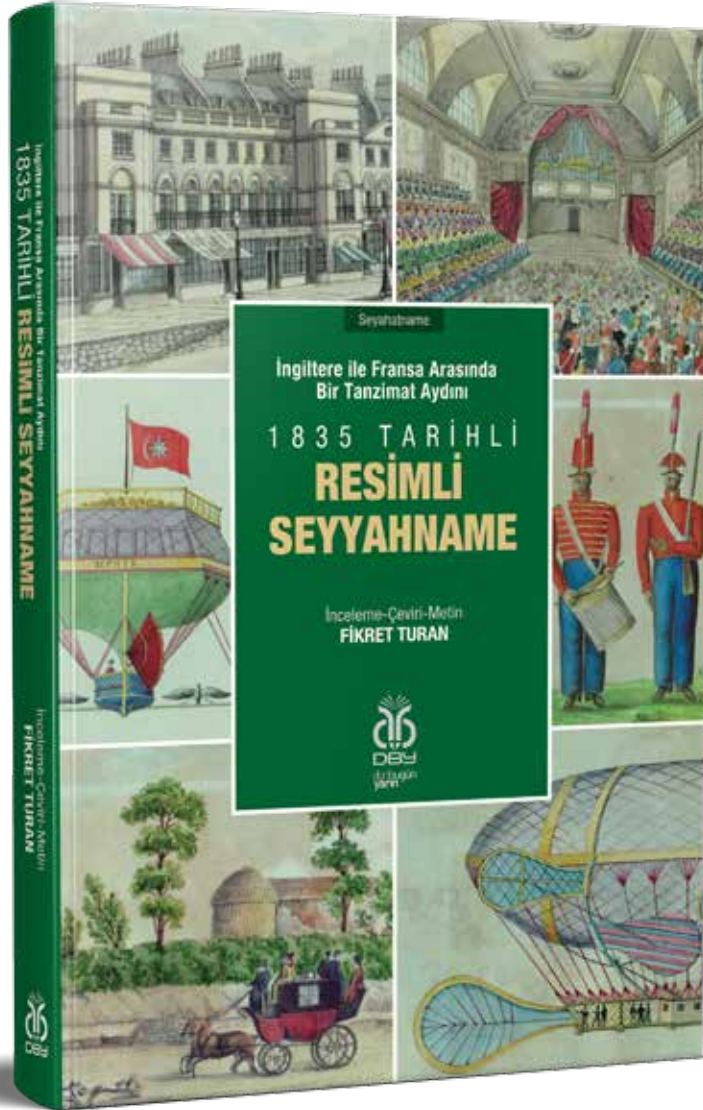
Seyahatname

İngiltere ile Fransa Arasında
Bir Tanzimat Aydın

1835 TARİHLİ
RESİMLİ
SEYAHNAME

İnceleme-Çeviri-Metin
FİKRET TURAN

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

© 2023, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 314
Seyahatname: 2

ISBN 978-625-6432-27-7
Sertifika No: 52315

İnceleme, Çeviri, Metin:
Fikret Turan

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Dizi Editörü:
Ersan Güngör

Kapak/Mizanpaj:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

İngiltere ile Fransa Arasında Bir Tanzimat Aydınım 1835 Tarihli Resimli Seyahatname

İnceleme-Çeviri-Metin: Fikret Turan (Prof. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2023.

283 s. ; 13,5 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 314) ___ Dizin var.

ISBN 978-625-6432-27-7

1- Seyahatname 2- Tarih

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Önsöz	9
I. İnceleme	13
1. Giriş.....	13
2. Eserin Nüshaları ve Özellikleri.....	14
Birinci Nüsha.....	14
İkinci Nüsha.....	16
3. Nüshalar Arasındaki Farklar.....	18
4. Eserin Yazarı.....	23
5. Eserde Ele Alınan Konular.....	25
6. Eserde Bulunan Resim ve Şekiller.....	30
7. Cetveller.....	35
8. Dil ve Üslup.....	37
II. Sadeleştirilmiş Metin	47
Birinci Bölüm: Londra ve İngiltere.....	53
Londra'nın Evleri ve Caddeleri.....	53
Şehir Suyu Şebekesi.....	54
Londra'da Köprüler.....	57
Thames Nehri Üzerindeki Tabya ve Eski Saray.....	58

Tiyatrolar	59
Meydanlar ve Parklar	60
Sosyal Kulüpler	61
Yangın Sigortası	63
Doklar	64
Londra'da Okullar ve Öğrenciler	65
Londra'da Askeri Okullar	68
Akıl Hastanelerinin Durumu	68
Körlerin Durumu	69
Dilsizlerin Durumu	69
Oteller ve Kahvehaneler	70
Hayvanat Bahçeleri	70
Hapishaneler	70
Hamamlar	71
Kulüpler	71
Kitapçılar, Gazeteler ve Gazete İlanları	72
Üniversiteler	73
Polis ve Emniyet Teşkilatı	81
Soyluluk Unvanları	82
Parlamento, Meclisler ve Devlet Bürokrasisi	84
Subaylık	86
Donanma Subaylarının Rütbeleri Hakkında	88
İngiltere Devletinin Tersanelerine Dair	89
İngiltere'de Gümrük Vergileri	91
Bahçecilik ve Şehir Bahçesinde Yapılan Eğlenceler	103
Posta İşleri, Posta Arabaları, Dilicanslar ve Oteller	104
İngiltere Kralına Ait Sarayların Özellikleri	107
İngiltere Adasının Genel Özellikleri	108
İngiltere Ülkesinde Sanayisi Meşhur Şehirler	110
Balon ve Balon Yolculuğu	112

Seyahat Alışkanlıkları	114
İngiltere'de Yeni Bir Mezhep	114
İngiltere Devletinin Hükmettiği Memleketler	115
İkinci Bölüm: İngiltere ve Hindistan	116
Üçüncü Bölüm: Fransa	121
III. Çevriyazı Metin	133
IV. Sözlük	213
V. Kaynaklar	257
VI. Resimler	261
VII. Tıpkıbasım Örnekleri	271
Dizin	277

Önsöz

Bilimsel incelemesini, güncel Türkçeye çevirisini ve çevriyazı metnini bu çalışmada bir bütün olarak ortaya koyduğumuz Seyyâhnâme, aydın bir Osmanlı devlet adamı tarafından 1835-1837 yıllarında kaleme alınmış bir eserdir. İngiltere ve Fransa'nın o dönemdeki askerlik, devlet yönetimi, dış ilişkiler, eğitim, ekonomi, sağlık, teknoloji ve ticaret alanlarındaki kanunlarını, kurumlarını ve uygulamalarını ayrıntılı olarak anlatan eserin birisi yazarın kendisinin düzenleyerek dönemin padişahı II. Mahmud'a sunduğu nüshası olmak üzere mevcut iki elyazma nüshası bulunmaktadır. Yazarın İngiltere ve Fransa'da bulunduğu dönemde kendisinin bizzat gördüğü yerleri, tecrübe ettiği durumları ve kaynaklardan okuyarak derlediği bilgileri sunduğu Seyyâhnâme, bu iki ülkeyi Osmanlı devlet adamları ve aydınları tarafından o zamana kadar yazılmış lâyiha, sefaretname, seyahatname ve risâlelerde anlatılanlardan çok daha geniş ve ayrıntılı olarak ele almıştır. İçinde yazar tarafından çizildiğini düşündüğümüz çok değerli suluboya resimlerin ve sayısal verilerin sunulduğu cetvellerin de bulunduğu eserin müellif hattı nüshasının daha tam ve güvenilir olduğu görülmüştür. Bundan dolayı çalışmamızda esas olarak bu müellif nüshasını esas aldık ve karşılaştırma gerektiren yerlerde eserin sonradan çoğaltılan ikinci nüshasından yararlanma yoluna gittik.

Yazar, eserde Osmanlı Devleti'nin çeşitli yönlerini İngiltere'de gördüğü ve tecrübe ettiği durumlarla mukayese etmiş ve bu hususlarda padişaha saygılı ifadelerle tavsiye niteliğinde görüşler sunmuştur. Bu gerçekten hareketle yazarın padişahın da yakından tanıdığı ve güvendiği üst düzey aydın bir devlet adamı olduğunu anlıyoruz. Her ne kadar yazar eserde ismini belirtmemiş olsa da, padişaha tavsiyeler sunabilecek seviyede mevki ve eğitime sahip olduğu düşünüldüğünde, kendisinin Mühendishane Başhocası Hüseyin Rıfka Tamani'nin oğlu olan ve 1835-1839 yıllarında Cambridge Üniversitesinde matematik eğitimi alan Mirliya Mehmed Emin Paşa olduğu anlaşılmaktadır. Sonraki dönemde Harbiye Mektebi nazırlığı ve üst düzey Tanzimat meclisleri üyelikleri yapan Emin Paşa'nın görev aldığı kurumlarda bu eserde dile getirdiği görüşler doğrultusunda çalışmalar yapmış olması da eserin yazarı olduğu görüşünü ayrıca desteklemektedir.

Bu çalışmanın inceleme kısmında öncelikle eserin mevcut iki nüshasının özelliklerini, yazarın ele alıp anlattığı konuları, tavsiye niteliğinde ileri sürdüğü görüşleri, dil ve üslubunu, çizdiği suluboya resim ve şekilleri ve hazırladığı cetvelleri değerlendirdik. Sonraki bölümlerde gerekli dipnot açıklamalarıyla birlikte eserin standart Türkçeye çevirisini, serbest tarzda çevriyazı metnini ve Osmanlıca metinde geçen ancak kullanımdan düşmüş kelime ve ifadelerden oluşan sözlüğünü ve eserde bulunan resim ve şekilleri ortaya koyduk. Biz bu çalışmada Tanzimat Fermanının ilanından hemen önce kaleme alınan ve 19. yüzyıl Türk modernleşme tarihine dair çok özgün bilgilerin verilip tespit ve yorumların yapıldığı bu değerli eseri seyahat edebiyatı, Osmanlıda Tanzimat düşüncesi, modern Türkiye'nin oluşumu tarihi, Avrupa tarihi ve batılılaşma gibi konulara ilgi duyan araştırmacıların ve aydın ve meraklı okuyucuların dikkatine sunmayı amaçladık.

Çalışmayı hazırlarken çok değerli kurum ve kişilerden destek alma şansı bulduğumu belirtmekten mutluluk duyuyorum. Bu hu-

susta başta eserin elyazması nüshalarının bulunduğu İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinin değerli yönetici ve çalışanlarına, çeşitli kaynaklarını inceleme imkânı bulduğum Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve İBB Atatürk Kitaplığı yönetici ve çalışanlarına sağladıkları rahat çalışma şartlarından ve nezaketlerinden dolayı teşekkür ederim. Çalışmanın yayımlanmasını destekleyen değerli yayıncı İrfan Güngörür'e müteşekkirim. Her zaman olduğu gibi bu çalışmanın da her aşamasında her türlü desteğini gördüğüm çok değerli eşim Nilgün Haraç Turan'a teşekkürlerimi sunmaktan büyük zevk duyuyorum.

Fikret Turan

Ataköy-İstanbul, Ağustos 2023

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

SEYYÂHNÂME

SADELEŞTİRİLMİŞ METİN

(1b, 4) Ey zemini ve zamanı yaratan / Ve ey imkânlar alemine düzen veren / Sayfaları satırlarla bezenmiş eserimi / Cihan padişahının makbulü eyle.

İngiltere ülkesinin ve Londra şehrinin usul ve düzenini, bu devletin Hindistan'da olan kuvvetleriyle o memleketi egemenliği altına almak için yaptığı oyun ve hileleri ve İngiltere Devleti ile Fransa Devleti arasındaki benzerlik ve farklılıkları anlatan bu Seyyâhnâme kitabı üç bölümden oluşmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM:

Londra ve İngiltere

Londra'nın Evleri ve Caddeleri

Londra şehri Thames Nehrinin iki yakasında denize altmış mil mesafede kurulmuştur. Şehrin nehrin kuzeyine¹ düşen tarafına Londra, güneyine Southwark denmektedir. Şehirde binaların çoğu kerpice benzeyen bir tür tuğladan yapılmış olsa da büyük binalar taştan inşa edilmiştir. Binaların bahçe ve bodrum katlarında soğuk hava odası gibi zemin altı bölümleri vardır. Bu bölümlere gün ışığının girmesine yarayan kenar boşluklarının çevresine baştanbaşa demir parmaklıklar çekilmiştir. Bütün evlerin iç kısımları farklı farklı olarak kendilerine mahsus çeşitli tarz ve mefruşat malzemesiyle döşenmiştir.

¹ Metinde güney ile kuzey arasında karışıklık yapıldığından güneye Londra, kuzeye Southwark denilmiştir. Tarafımızdan çeviride metin tamiri yapılmıştır.

Caddelerinin genişliği otuz iki ila elli dört adımdır. Caddelerin kenarlarında altışar adım genişliğinde olan kaldırımların üzerine son derece girift ve simetrik şekilde dizilmiş mermer benzer enli ve kaygan taşlar döşelidir. Yollarının ortasına doğru olan kısımları balık sırtı eğiliminde olup üzerleri kırılmış çakıl taşıyla kaplanmıştır. Toplanan suların akması için kaldırım kenarlarına basit taştan oluk tarzı su yolları yapılmıştır. Her cadde ve sokağın kendine mahsus ismi vardır ve bu isimler yolun başındaki evlerini üzerine yazılmıştır. Bütün evlerin kapılarında da kendilerine ait numaralar gösterilmiştir. (2a, 4) Bu sokakları her gün temizlemek ve bozulan yerlerini düzeltmek için görevliler tayin edildiği gibi yaz günlerinde buraları sulamak için eski tarz demir döküm tulumbalar konulmuştur.

Benzer şekilde yolun iki tarafındaki kaldırımların üzerinde birbirine otuzar adım aralıklarla demir döküm direkler yerleştirilmiş ve bunların üzerlerine camdan süslü ve parlak fanus şeklinde fenerler konulmuştur. Şehrin bütün sokakları bu türden yedi bin sekiz yüz sokak lambasıyla her gün akşamdan sabaha kadar aydınlatılır. Bu lambaların yakılmasında maden kömürünün ateşinden elde edilen ve gaz denilen hava kullanılır. Bu yanıcı havanın, yani gazın elde edilmesi için şehrin çevresinde elli iki adet gaz üretim tesisi kurulmuştur. Üretilen gazın kullanılması gayesiyle şehrin her tarafındaki sokak lambalarına ulaşacak şekilde su borularına benzer şekilde demirden boru hatları çekilmiştir. Bunların içlerine gaz doldurularak lambaların içine gaz püskürtülmekte ve bu şekilde lambaların ışığı yakılmaktadır. Hat üzerinde bulunan bazı konut ve dükkanlara da gaz verilerek buraların aydınlatılması sağlanmaktadır. Bu havagazı ateşi çok güçlü olduğundan çıkardığı ışık çok parlak ve ışıltılıdır. Şehrin bütün sokaklarından geçen havagazı hattının uzunluğu üç yüz elli mildir.

Şehir Suyu Şebekesi

Buna benzer şekilde, şehre su sağlanması ve su dağıtım işlerinin yapılması ve şehir suyunun idaresi ortak olarak çalışan dokuz şahsın

SEYYÂHNÂME

ÇEVİRİYAZI METİN

1. Parantez ( ) işareti içindeki rakam ve harfler Osmanlıca elyazması metnin varak numarası ile dijital çekimdeki sayfa numarasıdır.
2. Ok < > işaretleri içinde gösterilen beşer beşer ilerleyen rakamlar ise orijinal elyazması metindeki satır numaraların göstermektedir. Bu numaralar çevri-yazı metni elyazması metinle karşılaştırırken kolaylık sağlaması amacıyla konulmuştur.

(1b, 4) Ey ber-ârende-i zemîn ü zamân / V'ey nesak-sâz-ı âlem-i imkân / Safha-zîb-i sutûr olan eserim / Eyle makbûl-ı pâdişâh-ı cihân. İngiltere devleti memâlikiyle Londra şehrinin bâzı usûl ü nizâmâtının ve Hindistan'da olan kuvvetiyle ol memâlikin zîr-i tasarrufuna idhâl husûsunda imâl ettiği desâyis <5> ve hud'anın taarrûfünü ve Fransa devletiyle min-çihetin derkâr olan fark u nisbetini şâmil işbu seyyâhnâme üç fasıl üzere tertîb olunmuştur.

Fasl-ı Evvel

Şehr-i mezkûr denizin altmış mîl mesâfesinde vâki Tems Nehrinin iki tarafına binâ olunmuş ve nehr-i mezkûrun cenûb tarafına Londra¹, ve cânib-i şimâline Sofir (Southwark) <10> isimleri tesmiye kılınmış. Ve ebniyelerinin ekserisi kerpiç gibi tuğladan ve bâzı ebniye-i cesîmeleri taşdan binâ ve esfellerinde serdâb-âsâ zîr-i zemînler peydâ edüp kesb-i ziyâ için zokak yüzlerine serüpâ temür parmaklıklar vaz' u inşâ olunmuş. Ve kâffe-i hânelerinin derûnları alâ-tefâvüt kendülerine mahsûs rûsûmât-ı mütenevvia ve mefrûşât-ı mâlzeme ile <15> tezyîn kılınmış. Zokaklarının arzı otuz iki veyâ elli dört hatve ve iki taraflarında olan

1 Haritacılık yönüne göre Thames Nehrinin kuzeyi Londra, güneyi ise Southwark olarak bilinmektedir. Metnin istinsahı sırasında karışıklık yapılmıştır diye düşünüyoruz.

kaldırımları mermerden mâdûd enlü kaygan taşlarından altışar hatve olarak gâyet girift ve imtizâçlı döşenmiş. Ve yollarının ortası balık sırtı olup üzerlerine taş kırılmaları dökülmüş. Ve terâküm edecek suların cereyânı için kaldırımları kenârlarına <20> bayağı taşdan olukvâri su yolları yapılmış. Ve her zokağın bir dürlü ism ü şöhreti olup zokak başlarında kâin hânelerin hâricine ol zokağın ismi tahrîr ve bilcümle hânelerinin kapularına rakamlar ile işâret ü tastîr olunmuş.

(2a, 4) Ve işbu zokakları her gün temizlemek ve bozulan mahallerini düzeltmek ve yaz günleri sulamak için temürden dökme kadîm tulum-balar vaz' u tanzîm olunarak bu husûsa mahsûs memûrlar tayîn kılınmış. Ve kezâlik kaldırımlarının iki taraflarında birbirlerine otuzar adım mesâfede temürden <5> dökme sütûnlar vaz' u te'sîs olunarak üzerlerine billûrdan musanna ve musaffâ fânûs şeklinde fenerler konularak şehri merkûmun bilcümle zokaklarında beher gece ahşamdan sabâha kadar yedi bin sekiz yüz fener îkâd olunmakda olduğu. Ve işbu fenerlerin eczâ-i nâriyyeleri gaz tâbîr olunan mâden kömürünün âteşi kuvvetinde hâsıl olan havâdan <10> ibâret olup işbu havâ-yı nâriyyenin cem ü tedârîki için şehrin etrâfında elli iki aded gaz fabrikası îcâd olunup. Havâ-yı mezkûru işletmek ve mevzû olan fenerleri inâre vü iş'âl eylemek için şehri merkûmun kâffe-i zokaklarına su yolları misillü temürden yollar imâl ve fabrikalardan hâsıl olan havâyı derûnlarına teşhîn ü imlâ ile <15> bilcümle fenerleri nefha-zen iştiâl edüp güzergâhda vâki bâzı hâne ve dekâkine dahi yol verilerek kesb-i ziyâ eyledikleri. Ve bu havâ âteşinin ziyâsı gâyet parlak ve şâşaalı olduğu. Ve işbu kâffe-i zokakları muhât olan temür yolların buud-ı mesâfesi üç yüz elli mîl idüğü.

Ve kezâlik şehri mezkûrun iktizâ eden sularının idâre <20> ve icrâsı dahi bi'l-îştirâk dokuz şahsın uhdesinde olup eşhâs-ı merkûmenin Tems Nehri üzerinde on iki aded vapor (2b, 5) fabrikaları olup şehri mezbûrun kâffe-i zokaklarına temür yollar ve bâzı mahallere sahrınlar yaparak her cânibe su imâle vü isâle eylediklerinden mâadâ esnâ-yı râhda kâin bâzı hâne sâhibleri hânelerinin pes ü bâlâsına bâzı istedikleri mahale icrâ olunmak üzere sâhib-i fabrikalardan <5> lüzûmu mikdârı su satun alarak icrâ eyledikleri. Ve ancak bu misillü yüksek

V. Kaynaklar

- Akı, Niyazi. 1963. *XIX. Yüzyıl Türk Tiyatrosu Tarihi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Altunış-Gürsoy, Belkıs. 2006. "Türk Modernleşmesinde Sefir ve Sefaretnamelerin Rolü", *Bilig* 36, 139-165.
- Altuntaş-Gürsoy, Belkıs (Haz.). 2002. *Hayrullah Efendi: Avrupa Seyahatnamesi*, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Asiltürk, Baki. 2000. *Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Avrupa*, İstanbul: Kaknüs.
- Asiltürk, Baki. 2009. "Edebiyatın Kaynağı Olarak Seyahatnameler", *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4 /1-1, 911-993.
- Ayalon, Ami. 1987. *Language and Change in the Arab Middle East: The Evolution of Modern Arabic Political Discourse*, New York: Oxford University Press.
- Ayverdi, Z. İlhan. 2005. *Kubbealtı Lugatı*, İstanbul: Kubbealtı Vakfı.
- Beydilli, Kemal. 1999. "Küçük Kaynarca'dan Tanzimât'a Islâhât Düşünceleri", *İlmi Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri* 8, 25-64.
- Britannica, "Arthur Wellesley, 1st Duke of Wellington". <https://www.britannica.com/biography/Arthur-Wellesley-1st-Duke-of-Wellington>
- Britannica, "Les Invalides", <https://www.britannica.com/place/Hotel-des-Invalides>
- Britannica, "Pound", <https://www.britannica.com/science/pound-unit-of-weight>
- Buluç, Sadettin. 1989. "Türkçe Yazma İki Seyahâtname", *IX. Türk Tarih Kongresi, Ankara 21-25 Eylül 1981, Kongreye Sunulan Bildiriler*, cilt 3, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1505-1513.
- Dankoff, Robert. 2008. *Evlîyâ Çelebi Seyahatnâmesi Okuma Sözlüğü*, Katkılarla İngilizceden Çeviren: Semih Tezcan, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Dateandtime.info. <https://dateandtime.info/citycoordinates.php?id=2988507> (21.05.2023 tarihinde görülmüştür.)
- Derleme Sözlüğü. 1993. (Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü), 12 cilt, 2. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Devellioğlu, Ferit. 1997. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 14. Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dönmez, Ahmet. 2013. *Osmanlı-İngiliz İlişkileri: Diploması ve Reform (1833-1841)*, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Dumont, Paul. 2010. “Western Exoticism in the Accounts of Ottoman Travellers in Europe”, *Stereotypes in Literatures and Cultures*, Editörler: Rahilya Geybullayeva, Peter Orte, Frankfurt A.M.: Lang, 131-144.
- Erdem, Sargon. 1991. “Ayak”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 4, 191.
- Fletcher, Joseph. 1845. “Historical and Statistical Account of the present System of Supplying the Metropolis with Water”, *Journal of the Statistical Society of London*, Cilt 8, 148-181. <https://archive.org/details/jstor-2337728/page/n1/mode/2up>
- Günergün, Feza. 1998. “Eski Fransız ve Metre Osmanlı Ölçü ve Tartılarının Sistemlerindeki Eşdeğerleri: İlk Karşılaştırmalar ve Çevirme Cetvelleri”, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, Sayı 2, 23-68.
- Hardy, Anne. 1984. “Water and the Search For Public Health in London in the Eighteenth and Nineteenth Centuries”, *Medical History* 28, 250-282.
- Hillebrand, Caspar. 2014. *A Researchers’ List and Bibliography of Ottoman Travel Accounts to Europe*, (2nd edition), Bonn: Bonn University, Web sayfası (21.05.2023 tarihinde görülmüştür): https://www.europava.uni-bonn.de/downloads/pdf/OttomanTravelAccountsToEurope_2ndEd_Sep14.pdf
- Kaplan, Mehmet. İnci Enginün. Birol Emil. 1974. *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi*, Cilt I, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Karabıçak, Yusuf Ziya. 2010. “Why Would We Limberte?”, *Liberté in the Ottoman Empire, 1792-1798*, *Turcica* 51, 219-253.
- Lane, Edward William. 1968. *An Arabic-English Lexicon*, 8 Cilt, Beirut, Lebanon: Librairie du Liban.
- Lewis, Bernard. 1961. *The Emergence of Modern Turkey*, London: Oxford University Press.
- Mardin, Şerif. 2000. *The Genesis of Young Ottoman Thought: A Study in the Modernization of Turkish Political Ideas*, New York: Syracuse University Press.

- Marion, F. 1870. *Wonderful Balloon Ascents or, The Conquest of The Skies, A History of Balloons and Balloon Voyages*, New York: Charles Scribner & Company.
- Mehmed Es’ad. 1310/1892-93. *Mirât-ı Mekteb-i Harbiye*, İstanbul: Artin Asaduryan Şirket-i Mürettebiye Matbaası.
- Mehmed Rauf. 2022. *Genç Tanzimat Paşazadesi Avrupa’da, Seyahatname-i Avrupa ve Avrupa Lâyihası*, İnceleme, Çeviri, Metin: Fikret Turan, İstanbul: Timaş.
- Mehmed Süreyya. 1996. *Sicill-i Osmanî, Osmanlı Ünlüleri*, Cilt II, Hazırlayanlar: Nuri Akbayar ve Seyit Ali Kahraman, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Meninski, Francisci à Mesgnien. 1680. *Linguarum Orientalium Turcicae, Arabicae, Persicae*, 3 Cilt, Viennae Austriae: Opera, Typis & Sumptibus Francisci à Mesgnien Meninski.
- Önsoy, Rifat. 1988. *Tanzimat Dönemi Osmanlı Sanayii ve Sanayileşme Politikası*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özön, Mustafa Nihad. 1987. *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Pakalın, Mehmet Zeki. 1983. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt I-III, 3. Baskı, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Polat, Atilla. 2019. “Mekteb-i Harbiye Nazırlarından Matematikçi Mehmed Emin Paşa’nın Biyografisine Giriş”, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 20/2, 59-74.
- Redhouse, Sir James W. 1890. *A Turkish and English Lexicon*, Constantinople: H. Boyajian.
- Redhouse, Sir James W. 1988. *Redhouse Yeni Türkçe-İngilizce Sözlük / New Redhouse Turkish-English Dictionary*, 10. Baskı, İstanbul: Redhouse Yayınevi.
- Savaş, Ali İbrahim. 1999. “Lâyiha Geleneği İçinde XVIII. Yüzyıl Osmanlı İslahat Projelerindeki Tespit ve Teklifler”, *Bilgi* 9, 87-113.
- Scott, Ernest. 1914. *The Life of Captain Matthew Flinders, R.N.*, Sydney: Angus & Robertson Ltd.
- Sertoğlu, M. 1986. *Osmanlı Tarih Lügati*, 2. Baskı, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Seyyâhname I, Elyazması, Müellif Nüshası, (Tarih Yok), İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Katalog Eser Başlığı: İngiltere Memalikiyle Londra Şehrine Seyahat, Demirbaş No: NEKTY05085, web sayfası: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TY/nekty05085.pdf>
- Seyyâhname II, Elyazması, Mütercim Aleko Bey Nüshası, (Tarih Yok), İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Katalog Eser Başlığı: İngiltere ve Fransa Sefaret veya, Seyahatnamesi, Demirbaş No: NEKTY02416, web sayfası: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TY/nekty02416.pdf>

- Steingass, F. J. 1966. *A Learner's Arabic-English Dictionary*, Beirut: Librarie du Liban.
- Steingass, F. J. 1970. *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Beirut: Librarie du Liban.
- Şemseddin Sami. 1994. *Kâmûs-ı Türkî*, 7. Baskı, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şirin, İbrahim. 2006. *Osmanlı İmgeleminde Avrupa*, Ankara: Lotus.
- Şirin, İbrahim. 2013. "Seyahatnamelerin Sosyal Bilimlerde Kullanım Değeri: Seyahatname Metodolojisi Geliştirmenin Zorunluğu", *Türk Yurdu* 33, Sayı 310, 38-43.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi. 1982. 19. *Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 5. Baskı, İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Tarama Sözlüğü. 1995-1996. (XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü), 8 cilt, 3. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Tietze, Andreas. 2016-2019. *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati*, 10 Cilt, Editörler: S. Tezcan, N. Demir, E. Yılmaz. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi TÜBA.
- Tomory, Leslie. 2017. *The History of the London Water Industry 1580–1820*, Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Tosun, Ali Rıza. 2010. "İlk Kapsamlı Türkçe Mühendislik Kitabı Mecmûat El-Mühendisin'in Ele Aldığı Konular ve Niteliği Hakkında Bir Değerlendirme", *Belleten* 74/270, 517-530.
- Turan, Fikret. 2007. "Forming the Modern Diction of Tanzimat Turkish: Words and Expressions of Modernity in Seyāhatnâme-i Londra", *Turkic Languages* 11/2, 159-181.
- Turan, Fikret (Haz.). 2009. *Tanzimat Bürokratinin Modern Sanayi Toplumuna Bakışı, Seyahatname-i Londra*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Turan, Fikret. 2022a. "Cambridge Üniversitesini Padişaha Nasıl Anlatmalı? 1835 Tarihli Seyyahnâme'de Avrupa Üniversite ve Eğitim Sistemine Dair Kelime, İfade ve Tanımlama Yapıları", *Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology* 32/1, 151-177.
- Turan, Fikret. 2022b. "Tanzimat'a Giden Yolda Köprüler, Dilcanslar, Trenler ve Balonlar: 1835 Tarihli Seyyahnâme'de Modern Ulaşım Altyapısı ve Araçlarına Dair Resimler ve Tasvir Stratejileri", *Art-Sanat* 18, 365–398.
- Unat, Faik Reşit. 1992. *Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnameleri*, 3. Baskı., Hazırlayan: Bekir Sıtkı Baykal, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Wehr, Hans. 1994. *A Dictionary of Modern Written Arabic*, 4th Printing, New York: Spoken Language Services.

VI. Resimler

(Resimlerin renkli fotoğrafları elyazmasının PDF formatında çekilmiş dijital nüshasında görülebilir: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TY/nekty05085.pdf> Ayrıca bkz. Turan 2022b.)

RESİM 1

(3a, 5) Londra şehrinin konutları ve caddelerinde bulunan kaldırımları ve havagazıyla yanan lambalarının resmidir. (170 x 100 mm, kâğıt üzerine karakalem ve suluboya)

RESİM 2

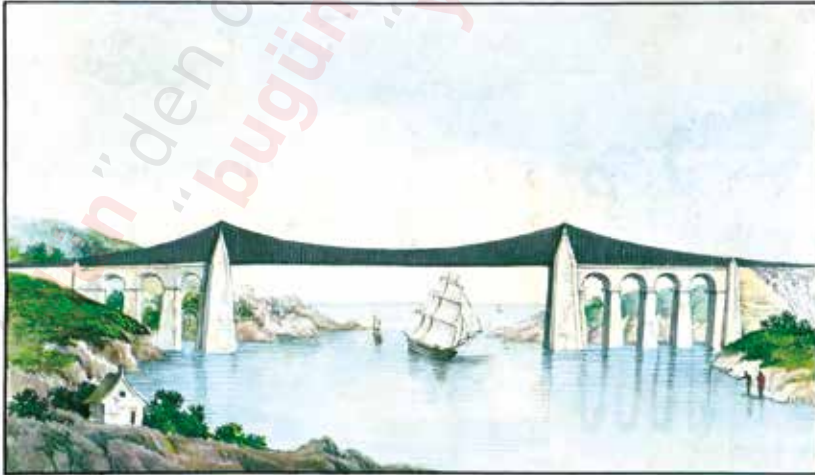
(4b, 7) Asma zincirli köprünün resmidir. (150 x 60 mm, kâğıt üzerine karakalem ve suluboya)

اصول تجزی کو بریاک رسمیدار

RESİM 3

(6a, 8) Altından gemiler geçen asma demir köprünün resmidir. (150 x 90 mm, kâğıt üzerine karakalem ve suluboya)

تخذت سفینه در گذر از این تجور صمدی که رسمیدار

VII. Tıpkıbasım Örnekleri*

* İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Katalog Eser Başlığı: İngiltere Memalikiyle Londra Şehrine Seyahat, Demirbaş No: NEKTY05085, web: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TY/nekty05085.pdf>

و آب و زوقا قدری هر کوه نمیزد ماک و بوز بیل مگلابی روزی که
 و باز کوناری صوبه صوبه نمودن دو که قیوم طوطیه لر
 وضع و تنظیم اولدورده بو خصوصه مخفی صوفی مهور لر تعیین نمیش و کونک
 قالدیر مازنیک ایکی طرفلر نده بر لرینه اونوز را بیم ماسه ده نمود
 دو که سونار وضع و تالیس اولدورده اوز لرینه بلور دن وضع
 و مصفا فانوس تکنده قنار لر قوتلر ده شهر مرقومک بلجده
 زوقا قدره بهر کجه اختامدن صباحه قدر بدی بیک سز بوز
 قنار ایقاد اولمقدده اولدنی و آب و قنار لرک اجزاء نایه لر
 غازی بید اوظن معدن کوزنیک اتنی قوتدن حاصل اولد لاهو ک
 عبارت اولوب انبوهلوی نایه نیک جمع و تدارکی ایچون شهرک
 اظرافده الهی ایکی عدد غاز فابریقه سی ایجاد اولوب لهوی مذکور
 ایشلرک و موضوع اولد قنار لر ناره و اشغال بلنک ایچون
 شهر مرقومک کافه زوقا قدرینه صوبولری متلا و بجموردن بولور عمل
 و فابریقه لر دن حاصل اولد لهوی روز لرینه تشبیه و امدا بله
 بلجده قنار لر نغز ن اشغال ایدوب کوز کاهده واقع بعض
 خانه و دکا کینه دخی بول و بر بزرک کب ضیا اید کلری بولوه
 انشک ضیای غایت بار لوه و ششمه لی اولدنی و آب و کافه
 زوقا قدری محاط اولد بجمور بولدرک بعد مازنی و بجمور الهی میل
 ایدوکی و کونک شهر مذکورک اقضا ایدن صولر نیک اداره
 و اجراسی دخی باله انشک طقوز شخصک عهده سنده اولوب
 اشخاص مرقومک نامی نهری اوزرنده اون ایکی عدد و ایدور

ای برادر نیک زمین و زمان دی نفاذ عالم امکات
 صفی زیب سلطو اولدور ایشم ایدو مقبول یاد شاه جهان
 انگتده دولتی ماکبله لوندیر شهر نیک بعضه اصول و نظامانک و هندستان
 قوتله اول ممالکک زیر تصرفده ارفال خصصه عملا ایدوکی دسایس
 و خصصه نیک ترفنی و فرانسه دولته مه جبت دکار اولد فرقه نوستی
 نعل اشویسیاح نامه اوج فصل اوزره ترتیب اولمقد

فصل اول

شهر مذکور دکرک الشمس بل ماسه سنده واقع نامی نهر نیک ایکی طرفه
 بنا اولمش و نهر مذکورک جنوب طرفه لوندورده و جانب شمالی صوبه
 اسماری سیمه قنمش و اینده لر نیک انبوهی کچی کچی طوغله دن و بعض
 اینجه جسم لر ی طاشدن بنا و اسفلر نده سرد آب آسیر زمین اید
 ایدوب کب ضیا ایچون زوقا قدره بوز لرینه سرد آب نیچور بار مقلقار
 وضع و انشا اولمش و کافه خانه لر نیک روزناری معنی بقاوه
 کندورینه مخفی رسومات متنوعه و مفروشات مالزعه ایله
 نریب قنمش و زوقا قدر نیک عرضی و توزیکی و باله ایدی دوت خطوه
 و ایکی طرفلر نده اولد قالدیر ماری مردن معدود اهلکی قیفا ن
 طاشدنن ایشتر خطوه اولدورده غایت کرف و امدا جلی و اشمش
 و بولدر نیک اورطسی باله صرف اولوب اوز لرینه طاش قیوم لر
 دو کوشی و ترکم ایدو چک صولرک جریانی ایچون قالدیر ماری کنار لرینه
 بیخی طاشدن اولور واری صوبولری ایلمش و هر زوقا غلک
 بر در لواسم و شهرتی اولوب زوقا قدره باشندنه کانه خانه لرک خاچنه
 اول زوقا غلک سخی نحریر و بلجده خانه لر نیک قوتلر نه قنار لار نایه بولور

و اما از ذکر شاگردان هبته امتحان در تهره شروط و نظامی اوزر
 امتحان اوله بیواری ضابطه نذرت مدوزم اول در بیسیله انا ما جور
 اگر چه بشرط اوزر امتحان اوله مزایه ایکن سنه دخی نیه مکینه
 تحصیلده بولنور اگر چه ایکن سنه مکینه اولطای استمزایه انا ما جور
 عنوانله صنوف عسکریه مدوزم ناخ اوله روه انا ما جور عنوانه
 بولنور ایچ طرف فرایه دره شروط و نظامی و غیره برینه انا
 ما جور لوه عثمندره امتحان و انتخاب اوله روه اذنا مسی بولنور بشرط
 اشبو عله هوس اوزر تحصیلده بولنور امتحان و انتخاب و تحصیلده
 کما یل بزل وجود ایبرک اقدام و غیره بولنور قاری شمر مذکور
 بیاده و سواری و طوبجی عسکر نظامی ایچون متعدد قیادرتیک
 در دونه نظامی قبولینه و سایر افضا ایبره محله قرغول
 نعیب لغش اولک نوبخی نظر لری قرغول پر لرینه برقرار اوزر معانی
 طرد میوب اوته و بری داغما مدانه و مبرانه حرکت ایله ه
 وقت مینسنی تکمیل ایلدیکی و بطبخاری بوقیه قشوره هر بولنده
 انشاسنه فرمان شاهانه بوردیکه طبخار سمنه اولدینج
 و عسکر نظامی سنک ینا جوه قرغوشدری طولی و بر ای بلوک
 عسکره کیمی اولوب ینا قلمقاری جمله تیموردن اولدینی و عسکری
 تخنه بوجکندن و قایه ایچون در دونه قرغوشدره تخنه به دانه
 برسنه ایچون جمله بغدادی اولدینی و عسکر مذکور چانته
 ویلوسقه و تفنگداری ینا غی یا سنه خضع اولنجه مومل مخصوص لری
 اولدینی و عسکره دانه جمیع لوازم قلمقاری یعنی اگر و حیوان
 وابسه و سایر ادواتی اعمال ایچون طاقم طاقم ددن قشورده
 محل مخصوص لری اولدینی فرانجه دولتیک الحاله هده عسکر

عسکر در یفندن بشقه عسکر نظامی و سنوی ایزد مینه سی و سفایره بحریه سی اشبو جود ولدن معلوم و متبانه	
اولینجی	
جملة	
عسکر نظامیه	۹۰۰۵۰۰۰
عسکر نظامیه ریفا	۱۵۰۰۰۰۰
سنوی ایزد نظامی	۴۱۰۰۰۰۰۰
چند کیمینک تعدادی	
قیاف و اوج انا رلی	۲۵۴
فرقیب	۲۶۶
قورون	۱۲۴
واپور	۰۱۴
اشبو ذکر اوضاع یارس شهرتی فرانز لولر شو جود مدیح و ثنا ایبر لکه اشبو شهرت روی ارضده کویا براویزه مثلا اولوب بونره در لودر لوعاقل و مدبر و کونا کون هنر و صنایعه ه و ظرافت و طبیعتده مشی نادیر نیچر اولر و ادرر و باطن قرمز و قاریلر غایت کوزلدر و جوی جیب قابوه مائل و ضوا هنکدر و الحاصل مکتزک نظام و انتظامی مشهور و سنوی تفاعرانه ثنا ایبر لر ایبره بصقیرک مشاهده و اطوعنه کوره لوندره شهرتیک کرک نظام و انتظامی و کرک اهابند ه علوم و فنونه اولک دق و اقدامی یارس شهرتده بر قاع و چوم عبایده تزیاد و نفا و نوا کوزنیک	

Dizin

A

Adelphi 59, 141
Adriyatik 89, 221
Afrika 61, 73, 80, 102, 110, 116,
128, 143, 154, 160, 183, 192, 197,
208
Akdeniz 116, 121, 217
akıl hastaları 48
akıl hastaneleri 68, 69
Alderney 115, 196
Aleko Bey, Mütercim 14, 17, 18,
19, 20, 21, 22, 62, 63, 65, 137,
146, 259
Alman 75
Almanca 67
Amerika 22, 61, 74, 80, 89, 110,
114, 115, 143, 154, 160, 170, 192,
195, 196
amphitheatre 59, 141
Anadolu 109
Anglesey Adası 31
Arabî 148, 208
Arabistan 24
Arapça 18, 37, 67, 128, 155, 213
aristokrasi 46, 48
Arnavutluk 24, 109
arşidük 83, 163

Ascension Adası 116, 197
asilzadeler 79, 86
askeri okullar 29, 50
Asya 61, 74, 80, 102, 116, 128, 143,
154, 160, 183, 196, 208
Atatürk Kitaplığı 11
Atlantik 121, 202
Avrupa, 10, 24, 25, 29, 34, 39, 42,
43, 61, 62, 63, 69, 71, 72, 74, 75,
77, 80, 81, 102, 109, 110, 114,
115, 122, 144, 145, 153, 154, 158,
160, 165, 183, 190, 192, 194, 195,
196, 205, 216, 225, 247, 249, 257,
259, 260
Avrupalı, 112, 113, 221
Avustralya, 61, 71, 116, 152, 197
ayet, 18, 22

B

Bab-ı Ali 123, 243
Bağdat 129
bahçecilik 49, 103
Bahr-ı Muhîr 145, 152, 217
bahriye 87, 91, 149, 163, 167, 168,
208
balon 15, 17, 28, 29, 30, 34, 42, 49,
112, 113, 114, 193, 194, 269, 270

- Barber, T. 31
 baron 46, 82, 162
 Behar 118, 199
 Behzat 125
 Belçika 138
 Benares 118
 Bengal 116, 118, 199, 218
 Bengâle 198, 199, 218
 Beyazıt Devlet Kütüphanesi 11
 Bihzâd 205, 226
 bilardo 42, 71, 153
 Birlik Zincirli Köprüsü 31
 Birmingham 110, 191
 Blackfriars 56, 138
 Bonapart 114, 125, 195, 205
 Bonaparta 138, 209
 Bordeaux 121
 Brest 121, 202
 Bric 56, 138
 Brighton 107, 188
 Britanya 75
 Brown, S. Yüzbaşı 31
 Brunel M. (1769-1849) 32
 Buluç, S. 14, 16, 257
 buşil 92, 172, 220
- C-Ç**
 Cambridge 10, 23, 24, 27, 29, 48,
 73, 75, 79, 159, 260
 Cebelitarık 89, 116, 196, 221
 cetveller 35
 Cezâyir-i Seb'â 170, 221
 Chambre des Commons 45, 84,
 204, 247
 Chambre des Députés 45, 84, 123,
 164, 204, 247
 Chambre des Pairs 45, 84, 85, 164,
 165, 247
 Cibraltarı 170, 196, 221
- Coburg 59, 141
 Coğrafya-i Atlas 122, 203
 Covent Garden 59, 141
 Crane, W. 31
 cümle yapıları 38
 Çin 108, 114, 122, 128, 129, 148,
 189, 195, 202, 208, 209
 Çince 67
- D**
 Danimarka 120, 201
 Dâr-ı İslâm 196, 221
 Dâr-ı Şûra-yı Askerî 24
 Devlet-i Aliye 40, 152, 158, 204
 Devlet-i Aliye-yi Osmâniye 205
 dilicans 30, 33, 41, 42, 104, 105,
 106, 186, 187, 222, 260, 267
 dilsizler 33, 48, 69, 266
 dok 30, 32, 48, 64
 Drury Lane 59, 141
 Dunkerque (Dunkirk) 121
 dük (duke) 82
 Dük Velinton (Wellington) 42, 57,
 75, 138, 156
- E**
 Ehl-i Sünnet 119, 200
 ekol 42, 43, 77, 158, 208, 223
 Elbe 115, 196
 Elis-i Cedfide, 197
 Ellice (Tuvalu) 116
 Emin Paşa (Bey) 10, 23, 24, 25,
 192, 259
 Emir Sind 120
 emniyet teşkilatı 81
 Encümen-i Dâniş 24
 English Opera House 59, 141
 Eski Mısır 129
 eta macor 43, 210, 211, 224

- F**
 fakülte 42, 46, 73, 74, 75, 77, 78,
 124, 209, 223
 Fârisî, 148
 Farsça 37, 67, 128, 213
 firkateyn 131, 172, 212
 fiilimsi 28
 Fletcher 55, 258
 Franca (França) 45, 148, 164, 169,
 195, 196, 202, 203, 207, 209, 210,
 211, 225
 Fransa 9, 13, 15, 16, 17, 19, 23, 25,
 26, 27, 28, 29, 30, 35, 37, 42, 50,
 53, 57, 84, 88, 114, 115, 120, 121,
 124, 127, 129, 130, 132, 135, 137,
 138, 141, 160, 194, 197, 201, 210,
 225, 231, 259
 Fransız 27, 37, 45, 55, 75, 80, 88,
 113, 117, 120, 198, 225, 231, 247,
 258
 Fransızca 42, 43, 44, 45, 46, 59, 67,
 130, 196, 207, 208, 213, 247
 Fransızlı 198
 Fransuva I, 129
- G**
 Galler 31
 gaz 20, 43, 54, 57, 136, 137, 138,
 139, 156, 203, 225
 gazete (gazeta) 43, 72, 151, 152,
 153, 154
 Guernsey 115, 196
 Gurgaon 118, 199
 gümrük 26, 27, 36, 48, 49, 91, 92,
 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 172, 174,
 175, 176, 177, 178, 179, 180, 204
- H**
 hadis 18, 22
- Halifax 110
 Halis Efendi 111, 192
 hapishane 70
 Harbiye 10, 78, 131, 236, 252
 harçlar 27, 48, 49, 57, 73, 103, 250
 hastaneler 26, 29, 50, 68, 81, 126
 Hasun Efendi 111, 192
 hayvanat bahçeleri 70
 Heligoland 116, 196
 Herodot 67, 148
 Her Majesty's Theatre 59, 141
 Hind / Hint 67, 107, 108, 116, 120,
 127, 128, 195, 197, 198, 199, 200,
 201, 208, 227
 Hindistan 16, 17, 19, 25, 26, 28, 34,
 49, 53, 75, 88, 89, 108, 110, 114,
 116, 117, 118, 119, 120, 121, 135,
 168, 170, 189, 192, 196, 197, 200,
 201, 218, 227
 Hindu 119, 198
 Hint Dili 67
 hiyeroglif 129
 Hollanda 75, 152
 Hristiyanlık 28, 119
 Huges, S. G. 33
 Hz. Muhammet 114, 224, 227
- I-İ**
 İbrani 129
 İngiliz 23, 27, 28, 32, 33, 37, 46, 49,
 57, 75, 88, 89, 103, 110, 111, 120,
 122, 141, 153, 201, 232, 258
 İngiliz parlamentosu 27
 İngilizce 59, 72, 141, 213, 259
 İngiltere 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17,
 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27,
 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37,
 42, 45, 48, 49, 53, 57, 64, 65, 66,
 68, 72, 73, 74, 78, 79, 80, 81, 82,

83, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 101, 102, 103, 107, 108, 110, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 126, 135, 138, 139, 145, 147, 148, 149, 154, 155, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 167, 168, 169, 170, 172, 182, 183, 184, 188, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 200, 201, 202, 203, 206, 208, 222, 233, 259, 271
İngiltereli 138, 168, 172, 196, 197, 200
İngiltere Memalikiyle Londra Şehrine Seyahat 14, 259, 271
İran 120
İrlanda 31, 36, 37, 65, 66, 75, 78, 79, 83, 88, 101, 102, 115, 147, 148, 159, 163, 169, 182, 183, 196, 233
İskoçya 31, 36, 37, 65, 66, 68, 78, 79, 83, 88, 101, 102, 108, 115, 147, 148, 149, 159, 163, 169, 182, 183, 189, 196, 233
İspanyol 120, 213
İstanbul Üniversitesi 11, 14, 16, 258, 259, 271
İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 259, 271
İtalyan 141, 148, 213
İtalyanca 42, 43, 44, 45, 59, 67, 141

J

Jersey 102, 115, 183, 196

K

Kâbil 120
Kabûl 201
Kadise de Hiluna 197
kahvehane 26, 70

Kalkûta 117, 198
kalyon 90, 131, 232, 253
Kandahar 120, 201
kapak (gemi) 88, 90, 91, 131, 169, 171, 172, 212, 232
Keldân 200
Kembric (Cambridge) 20, 21, 154, 159
Kenya 116, 197
Keşmir 120, 201
kışla 29, 50, 132
kilise 26, 29, 30, 32, 50, 61, 123, 125
kitapçı 72, 123
kolej 20, 44, 73, 77, 78, 154, 158, 159
kont (earl) 82
Korsika 116, 121, 196, 202
korvet 91, 131, 212, 234
köprü 15, 26, 29, 30, 31, 47, 222, 233
Körfez bölgesi 116
körler 48, 69, 128
Kral Luyi Filip 209
kulüpler 61, 71
Kumaun 118, 199
Kur'an 18, 22
kurmay subaylık 29, 50, 128, 130
kütüphane 25, 26, 36, 47, 58, 125, 129

L

Lahor 120, 201
Latin 14, 148
Latince 67, 213
Leeds 107, 110, 188, 191
Libéral Bruant 125
liman 15, 28, 35, 49, 64, 110, 117, 198

Liverpool 28, 29, 33, 110, 111, 192
lokomotif 33, 112, 268
London 32, 56, 138, 258, 260
Londra 14, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 35, 36, 37, 41, 47, 53, 55, 56, 57, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 79, 81, 83, 84, 89, 91, 103, 104, 106, 107, 110, 111, 118, 122, 123, 132, 135, 137, 147, 148, 149, 159, 163, 164, 170, 171, 187, 188, 192, 193, 199, 203, 212, 259, 260, 261, 266, 271
lord 46, 82, 162
Lui Filip (Louis Philippe I, 1773-1850) 130, 209

M

mahpuslar 70
Mahmud II, Sultan 9, 14, 16, 34
Mahmud Efendi, Reisülküttap 122, 203
Malta 116, 196
Man adası 102
Manchester 28, 29, 33, 111, 192
Mani 125, 206, 231
marki (marquis) 82
Marsilya 121, 202
matbaa 72, 123, 248
Mauritius Adaları 116
Meclis-i Maarif 24
meclisler 84
Mecûsi 119, 200
Mehmed Efendi, Yüzbaşı 111, 192
Mehmed Es'ad 24, 259
Mehmed Süreyya 24, 259
Mekteb-i Harbiye 24, 159, 259
Memâlik-i Devlet-i Aliye 40, 152, 158, 236

Menai Asma Köprüsü 31
Menai Boğazı 31
Menai Bridge 31
Menai Bridge from the Anglesea Side 31
Menai Suspension Bridge 31
meydanlar 60
Mısır 129, 209, 234
milord 46, 82, 162
Mirliva Mehmed Emin Zeki Paşa (öl. 1851) 23
Mohammed Zeki. Ameen Bey 13
Multan 120, 201
müellif nüshası 14
Mühendishane 10, 23, 24
Müslüman 63, 78, 119, 222, 223
müze 26, 44, 47, 124, 204

N

Nadir Şah 121
Namık Paşa (1804-1892) 23, 28, 49, 111, 192
Napolyon 57, 75, 122, 124, 125, 129, 203
Napolyon Bonapart 57, 124, 129
Nebulriyya? 201
Nemçe 148, 241
Nepal 120
Nuh Tufanı 129
nüfus 37, 120, 182, 242, 182

O-Ö

okullar 26, 29, 48, 50, 65, 67, 68, 129, 252
Olimpia 141
Olympic 59, 141
Ondördüncü Lui 125
Onsekizinci Lui 129
Opera 59, 141, 259

- Opera Talyan 141
Opital dö Envalid 125, 205
Orissa 118, 199
Osmanlı 9
Osmanlı Devleti 10, 23, 24, 25, 29, 32, 38, 48, 49, 71, 77, 109, 111, 124, 233, 236
Osmanlı şiiiri 38
otel 15, 33, 41, 43, 44, 48, 70, 72, 104, 105, 106, 151, 152, 186, 187, 219, 226, 267
Oxford 79, 159, 257, 258
öğrenciler 65, 74, 247
- P**
Paris 16, 17, 21, 24, 29, 41, 50, 113, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 132, 194, 202, 203, 205, 212
parklar 60
parlamento 25, 26, 29, 44, 48, 50, 76, 84, 103, 130, 157, 184, 210, 237, 242, 243
Part of East Side, Regent Street 31
Paşakapısı 123, 204, 243
Pele de Royal (Le Palais-Royal) 123
Plymouth 89, 170
polis 44, 48, 76, 81, 82, 254, 255
Portekiz 120, 201
Portsmouth 89, 170
posta 28, 30, 33, 35, 41, 42, 44, 49, 100, 104, 105, 106, 181, 185, 186, 187, 204, 228, 234, 243, 267
posta arabası 33, 42, 105
Protestant 204
Prusya 57, 88, 138, 169
- R**
Regent's Park 32, 141, 265
Rennie, J. (1761-1821) 31
- Reisülküttâb Mahmûd Efendi 122, 203
Resûl-i Ekrem 195, 227
Rotherhithe 31, 32
Royal Haymarket 59, 141
Rûm 209
Rumeli 109, 191
rütbe satışı 36
- S-Ş**
sağır-dilsiz 15, 30, 33
Saint Helena Adaları 116
saray 58, 83, 107
Sen Nehri 29, 50, 203
Seylan 118, 199
Seyyâhnâme 13, 14, 19, 23, 24, 38, 40, 53, 259, 260
Shaw, I. 33
Shepherd, T. H. 31
Sheffield 110, 191
sigorta 48
Sind 120, 121, 201
Sindi 120, 121
siyer 114, 195, 246
Southwark 31, 53, 56, 135, 138
Southwark Köprüsü 31
sömürgeler 17, 25, 26, 28, 49
St. James Parkı 32, 141, 264
Stourbridge 110, 192
subay 36, 48, 68, 86, 130, 131, 208, 217
subaylık 48, 86
Sultan Abdülmecid 17, 18
Surrey 59, 141
su terazisi 55, 219
Şam 24
Şanber De Per 45, 164, 165, 247
Şanber Depute 45, 164, 247
Şanber Komon 45, 247

- şanselye 45, 74, 76, 155, 157, 247
şehir Suyu 54
- T**
Tamani, Hüseyin Rifkî 10, 23
Tanzimat Fermanı 10
Telford, T. (1757-1854) 31
Tems (Thames) 19, 20, 39, 45, 135, 136, 138, 139, 142, 143, 145, 146, 152
tersane 48, 89, 90
Thames 26, 31, 32, 35, 47, 48, 53, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 64, 65, 71, 135, 263, 265
Thames Tüneli 19
tiyatro 26, 29, 45, 47, 50, 59, 60, 77, 104, 141, 185, 249, 252
Toluon 121
Tottenham Street 59, 141
Travelling on the Liverpool and Manchester Railway 33
tren 15, 17, 23, 28, 29, 30, 33, 34, 45, 49, 111, 253
Tûfân-ı Nûh 209
turizm 25, 28, 49
tünel 15, 26, 30, 31, 32
Tweed Nehri 31
- U-Ü**
Union Chain Bridge 31
uç ambarlı (gemi) 88, 90, 131, 169, 171, 253
Ümit Burnu 116, 171, 253
üniversite 27,36, 48, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 124, 223
- V**
Vaksol 56, 138
- Van Diemens (Tazmanya) 116, 197
vapor 39, 44, 45, 46, 131, 136, 145, 147, 153, 171, 189, 192, 253
Vaturlu 56, 138
Vaturlu Köprüsü 138
Vauxhall 56, 138
vergi 25, 27, 35, 36, 49, 63, 118, 236
Westminster 56, 138
vikont (viscount) 82
- W**
Wapping 31, 32
Waterloo 56, 57, 75, 138
Waterloo Muharebesi 75
Wellesley 75, 257
Wellington Dükü Arthur Wellesley (1769-1852) 75
Westminster 56, 138
Wiltshire 110, 192
Woolwich 89, 170
Worcestershire 110, 192
- Y**
Yahudi 204
yangın 26, 47, 55, 63, 226
yangın sigortası 63
Yedi Adalar 89, 116, 221
Yehûd 209
Yeni Zelanda 116, 197
Yunan 129, 209
Yunanca 44, 67, 213
Yûnânî 148
- Z**
Zanzibar 114
Zengibar 195
Ziland-ı Cedîd 197, 255
Zümer Suresi 22

İngiltere ile Fransa Arasında Bir Tanzimat Aydını

1835 TARİHLİ

RESİMLİ SEYYAHNAME

Resimli Seyyahname iyi eğitilmiş donanımlı bir Osmanlı devlet adamının eğitimini ilerletmek için gittiği İngiltere ve Fransa'nın askerlik, diplomasi, eğitim, ekonomi, şehircilik ve teknoloji kurumlarını ve uygulamalarını geniş bir perspektiften anlattığı seyahatname eseridir. Yazar 1835 yılından başlamak üzere bizzat gördüğü yerleri, tecrübe ettiği durumları ve kaynaklardan okuyarak derlediği bilgileri sık sık dönem için çok yeni ve farklı sayılabilecek şekilde resim ve cetvellerle anlatır. Kitabın hazırlanmasında padişaha sunulan ve içinde çok değerli suluboya resim ve cetvellerin bulunduğu eksiksiz elyazması nüsha esas alınmıştır.

Yazar, eserinde Osmanlı Devleti'nin çeşitli yönlerini İngiltere ve Fransa'da gördüğü durumlarla mukayese etmiş ve yeni görüşler ortaya koymuştur. Eserde ismini belirtmemiş olsa da yazarın muhtemelen padişaha tavsiyeler sunabilecek seviyede mevki ve eğitime sahip olan ve 1835-1839 yıllarında Cambridge Üniversitesi'nde matematik eğitimi alan Mirliva Mehmed Emin Paşa olduğu anlaşılmaktadır.

Kitapta Seyyahname'nin nüshaları, konuları, dil ve üslubu, resim ve cetvelleri değerlendirilmiş, eserin standart Türkçeye çevirisi, çevriyazı metni, sözlüğü ve resimleri ortaya konulmuştur. Tanzimat Fermanının ilanından hemen önce kaleme alınan ve daha önce yayımlanmamış bu önemli kaynağı geniş bir inceleme ve tam metin olarak Seyahat Edebiyatı, Tanzimat Düşüncesi ve Edebi Dili, Modern Türkiye'nin Oluşumu Tarihi, Doğu-Batı Sorunsalı ve 19. Yüzyıl Avrupa Tarihi gibi konulara ilgi duyan araştırmacıların ve meraklı okuyucuların dikkatine sunmaktan büyük mutluluk duyuyoruz.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6432-27-7

9 786256 432277